

Contribuția Azerbaidjanului la securitatea energetică a Uniunii Europene

Selin Najafbayli

Școala Americană Internațională din București, Romania

Primul memorandum de înțelegere privind un parteneriat strategic în domeniul energiei între Azerbaidjan și Uniunea Europeană a început încă din anul 2006. Consolidarea cooperării existente între UE și Azerbaidjan contribuie în mod semnificativ la diversificarea aprovizionării cu energie a UE. Pe 18 iulie 2022 a fost semnat „Memorandumul de înțelegere și parteneriat strategic în domeniul energiei dintre Azerbaidjan și Uniunea Europeană”. Acest document include angajamentul Azerbaidjanului de a dubla până în anul 2027 capacitatea Coridorului Sudic de Gaze (South Gas Corridor - SGC) la 20 miliarde m³ pe an. Deja începând cu acest an, volumul livrărilor din Azerbaidjan către UE va crește la 12 miliarde de m³. Exportul direct în Grecia, Bulgaria, Albania și Italia prin sistemul SGC a început în decembrie 2020, iar volumul exporturilor de gaze planificate pentru anul 2021 în valoare de 8,2 miliarde m³ a fost îndeplinit.

Trebuie menționat că toate proiectele energetice ale Azerbaidjanului, inclusiv cele legate de transportul gazelor naturale, au fost concepute pentru volumele disponibile. Cu mulți ani în urmă am semnat contracte cu companii europene care importă gaze naturale din Azerbaidjan. Apoi am investit în conducte și am început să transportăm gaze în Europa cu doar un an și jumătate în urmă. În prima zi a anului 2021, a început transportul gazelor în Italia. Astfel, planurile noastre au fost pe deplin implementate (Caspian News).

În ianuarie 2022, vorbind cu presa din Azerbaidjan, președintele Ilham Aliyev, având deja în mână un scenariu de criză energetică europeană a precizat că Azerbaidjanul va exporta aproximativ 19 miliarde m³ de gaz, dintre care peste 8 miliarde vor fi pompați în Turcia, peste 7 miliarde în Italia, iar restul de gaz va fi distribuit între Georgia, Bulgaria și Grecia. Dacă facem comparație cu datele din 2021, volumul total al exporturilor de gaze din Azerbaidjan către UE s-a ridicat la 18,9 miliarde m³, adică cu 39,8% mai mult decât în 2020. Aici trebuie menționat și faptul că în 2021, din cauza negocierilor prelungite cu Turcia, doar 8,5 miliarde m³ (cu 23,5% mai puțin) au fost furnizați acestei țări, ceea ce a contribuit parțial la creșterea și mai mare a livrărilor către UE.

În iulie 2022, la întâlnirea între președintele Azerbaidjanului Ilham Aliyev și președintele Comisiei Europene Ursula von der Leyen, a fost discutată problema creșterii livrării gazelor naturale din Azerbaidjan în Europa într-o perioadă scurtă de timp. Dublarea exporturilor către Europa este o mare problemă. Aceasta nu este o întrebare ușoară. Este necesar să facem investiții, să extindem capacitățile tehnice, deoarece în prezent capacitatea de producție a TAP (Trans-Adriatic Pipeline), conductei noastre de transport de gaze naturale către Europa, este de 10 miliarde de metri cubi. Adică trebuie să-l aducem până la 20 de miliarde de metri cubi, ceea ce necesită resurse financiare și acorduri între acționari, acesta este un întreg proces. Rezervele dovedite a Azerbaidjanului sunt de cel puțin 2,6 trilioane de metri cubi de gaz. Avem potențial de a exporta peste 20 de miliarde de metri cubi de gaz în Europa. Dar trebuie să înțelegem că Europa nu este singura piață pentru Azerbaidjan. Furnizăm gaz Turciei în același volum ca și în Italia. Exportul este de 10 miliarde de metri cubi, și nevoile pieței turcești sunt în creștere. De asemenea, furnizăm gaze în Georgia, deși această piață nu este atât de mare.

Anul acesta exportul nostru total va fi de 22-23 de miliarde de metri cubi. Dar pentru a crește producția este necesar să se facă investiții mari în acest domeniu și să se extindă capacitățile tehnice. Trebuie să extindem TANAP-ul (Trans Anatolian Natural Gas Pipeline) de la 16 miliarde la 32 miliarde de metri cubi. Pentru asta nu va trebui să construim o nouă conductă, va trebui doar să punem în funcțiune stațiile de compresoare. Dar și acest lucru necesită investiții. În prezent avem contracte semnate cu Italia, Grecia și Bulgaria. Dar există și alte proiecte. De exemplu, conducta Ionio-Adriatică către statele balcanice, sau interconexiunea Grecia-Bulgaria, care va fi pusă în funcțiune în curând.

În primul trimestru al anului 2022, livrările de gaz către UE s-au ridicat la 2,6 miliarde m³. Acum, conform Memorandumului semnat între Azerbaidjan și UE, volumul exporturilor de gaze azere către Europa va ajunge la 12 miliarde m³ până la sfârșitul anului 2022, adică va fi cu aproximativ 20% mai mare decât era prevăzut în contractele anterioare. Capacitatea SGC permite creșterea volumului anual de export la 20 miliarde m³ la capătul italian al conductei. Dar, în conformitate cu Memorandumul semnat, partea azeră va atinge volumul planificat în termen de cinci ani, adică până în 2027.

Noul regulament, adoptat cu o zi înainte de Bruxelles, a stabilit ca obiectiv pentru toate statele membre UE reducerea cererii de gaze naturale cu 15% în perioada 1 august 2022 - 31 martie 2023. Potrivit experților, fără economii semnificative, țările UE riscă să rămână fără combustibil deja în această iarnă. În acest sens, autoritățile germane au anunțat că revin la funcționarea activă a centralelor termice pe cărbune, care, însă, vor fi utilizate doar până în

martie 2024. În caz contrar, Germania va trebui să renunțe la planurile de tranziție la „energie fără carbon”. De asemenea, este important de menționat că Germania are 151 de centrale termice pe cărbune, dintre care unele vor trebui reactivate.

La ora actuală depozitele de gaze ale Germaniei sunt pline în proporție de doar 65%, un procent insuficient pentru a trece cu bine peste iarna aceasta. De acum încolo, Germania pariază pe importul de GNL (Gaz natural lichefiat) din Statele Unite - până în primăvara anului 2024 terminalele pentru recepția acestuia ar trebui finalizate. Trebuie menționat că una dintre măsurile de economisire care se discută astăzi în Germania presupune limitarea temperaturii de încălzire în clădirile rezidențiale la 19 grade iarna viitoare.

Situația este oarecum diferită în Franța, al cărei sistem energetic este în mare măsură legat de centralele nucleare, dintre care multe însă sunt blocate. Deci, chiar dacă Parisul renunță la planurile privind „energia verde” chiar acum, punerea în funcțiune în masă a noilor centrale nucleare nu este așteptată înainte de anii 2030. Spania pariază pe importurile de gaze din Algeria și Maroc, plus GNL, care este vândut de Compania petrolieră de stat din Azerbaidjan (SOCAR), iar Ungaria a declarat stare de urgență în domeniul energetic, în temeiul căreia a interzis chiar și exportul de lemne de foc.

O serie de zăcăminte azerbaidjane vor deveni baza de resurse pentru creșterea aprovizionării cu gaze a UE. Dar, deoarece acestea nu pot fi lansate în următorii doi sau trei ani, Memorandumul privind exporturile de gaze azere către Europa se va dubla abia în 2027. În cinci ani, în funcție de ritmul de punere în funcțiune a infrastructurii (adică conducte și stații de pompare), Azerbaidjanul se așteaptă să primească 5 miliarde m³ de gaz natural adițional destinat exportului din câmpul „Abșeron”, 5-7 miliarde m³ de la câmpurile „Umid” și „Babek” și alte 4-5 miliarde m³ din adâncul blocului de câmpuri „Azeri-Chirag-Guneshli” (după încheierea unui nou contract).

Acesta este scenariul optim pentru punerea în funcțiune a noi zăcăminte de gaze. Este greu de spus cum se va dezvolta situația în realitate. În viitor, la începutul anilor 2022-2023, zăcământul Abșeron va produce circa 1,5 miliarde m³, care vor fi utilizați pentru nevoile interne ale industriei chimice azere, după care gazul care va fi produs suplimentar va fi exportat. În plus, construcția și instalarea unei platforme la zăcământul Umid-2 este deja în derulare, precum și foraje de explorare în structura Babek. Pentru procesarea primară a gazului și a condensului produs din blocul Umid-Babek, terminalul Dashgil-2 este construit cu o capacitate de 24 de milioane m³ de gaz pe zi. Să adăugăm la cele de mai sus că până la sfârșitul anului 2030 și, eventual, mai devreme, în cadrul proiectului Shah Deniz-3, vor fi create condiții pentru exporturi suplimentare în valoare de 15 miliarde m³.

În cele din urmă, un alt adaos semnificativ la livrările azere către UE ar putea fi gazul din zăcămintele din Turkmenistan. O interconexiune de dimensiune mică a infrastructurii subacvatice din Azerbaidjan și Turkmenistan, cu o capacitate de până la 12 miliarde m³ pe an și o dată estimată de punere în funcțiune de până la sfârșitul anului 2022, va face posibilă maximizarea potențialului infrastructurii existente fără investiții majore în domeniul tehnic. Extinderea SGC prevede, de asemenea, investiții mult mai mici în comparație cu o conductă de gaze Trans-Caspică la scară largă, cu o capacitate discutată de până la 30 miliarde m³ pe an. Conform Convenției privind statutul juridic al Mării Caspice semnată în august 2018, acordul tuturor țărilor Caspice nu mai este necesar pentru așezarea unei conducte pe fundul mării - acum această problemă este supusă acordului acelor state prin care va trece conducta. Astfel, Azerbaidjanul are toate oportunitățile de a crește treptat exporturile de gaze către UE, menținând în același timp legături benefice cu principalii jucători din regiune.

A doua fază a proiectului TAP prevede viitoare interconexiuni în Grecia - mai întâi cu Bulgaria prin Interconectorul Grecia-Bulgaria (IGB). IGB este primul proiect care va fi realizat în cadrul Coridorului Sudic al gazelor naturale, dar și pe axa nord-sud, deoarece este prevăzută o extindere ulterioară în România, Serbia și Ungaria, Grecia servind ca nod de tranzit pentru gazele naturale din Azerbaidjan exportate în sud-estul Europei. În acest sens, pentru regiune sunt proiectate și alte interconexiuni: interconexiunile Bulgaria-Serbia (IBS), Bulgaria-România (IBR) și dincolo de aceasta către Ungaria, care vor putea funcționa și în flux invers. Aceste proiecte vor fi realizate de companiile energetice regionale împreună cu cofinanțarea din fondurile disponibile UE și instituțiile de finanțare, respectiv BEI și BERD.

Focus pe energie verde

Chiar dacă este bogat în resurse energetice tradiționale, în ultimii ani Azerbaidjanul acordă atenție și dezvoltării energiei regenerabile. Azerbaidjanul are un potențial mare de energie regenerabilă. Pe lângă faptul că țara este destul de însorită și vântoasă, are și resurse considerabile hidroenergetice, bioenergetice și geotermale. Guvernul elaborează acum o legislație pentru promovarea energiei regenerabile și urmărește ca energia regenerabilă să furnizeze 30% din capacitatea de generare a energiei electrice până în 2030, aproximativ dublul cotei actuale.

Unul dintre proiectele regionale de energie regenerabilă prevede exportul energiei electrice din Azerbaidjan către România și Ungaria prin cabluri submarine care vor trece sub Marea Neagră și teritoriul Georgiei. Susținut de acordul energetic recent semnat cu UE, acest proiect

va cuprinde România și Ungaria. Faptul că cel puțin două țări membre UE se vor alătura proiectului este important și din punct de vedere al obținerii sprijinului din partea UE. Acest proiect poate fi pus în practică în aproximativ 3-4 ani. Realizarea acestui proiect va aduce o contribuție majoră la asigurarea aprovizionării României și Ungariei cu energie, deoarece va fi o sursă de energie nouă.

Bibliografie

1. "Azerbaijan Ranks Third-Largest Natural Gas Supplier to Italy." *Caspian News*, <https://caspiannews.com/news-detail/azerbaijan-ranks-third-largest-natural-gas-supplier-to-italy-2022-4-14-0/>.
2. Azerbaijan, European Union signed MOU on strategic partnership in field of energy. Azerbaijan, European Union signed MoU on Strategic Partnership in field of energy " Official web-site of President of Azerbaijan Republic, <https://president.az/en/articles/view/56689>
3. Key partner countries and Regions. Energy. (n.d.), https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions_en
4. Joint Press statements of Ilham Aliyev and president of European Commission Ursula von der Leyen. Joint press statements of Ilham Aliyev and President of European Commission Ursula von der Leyen " Official web-site of President of Azerbaijan Republic. (2022, September 7), <https://president.az/en/articles/view/56810>
5. The Southern Gas Corridor. Ministry of Energy of Azerbaijan. (2022, April 27), https://minenergy.gov.az/en/layiheler/cenub-qaz-dehlizi_2196
6. Ilham Aliyev was interviewed by the Italian "il sole 24 ore" newspaper in Cernobbio. Ilham Aliyev was interviewed by the Italian "Il Sole 24 Ore" newspaper in Cernobbio " Official web-site of President of Azerbaijan Republic. (2022, September 7), <https://president.az/en/articles/view/57095>